

О. П. Євсюков,
к. псих. н., докторант Навчально-науково-виробничого центру,
Національний університет цивільного захисту України, м. Харків

СПЕЦИФІКА ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

O. Yevsyukov,
PhD in psychology, doctoral candidate of the Educational-scientific-production Centre,
National University of Civil Protection of Ukraine, Kharkiv

THE SPECIFICS OF STATE REGULATION OF THE SOCIAL AND ECONOMIC SECURITY IN UKRAINE

У статті окреслено складові системи державного забезпечення соціально-економічної безпеки. Зазначено, що система забезпечення соціально-економічної безпеки містить у собі сукупність суб'єктів соціально-економічної безпеки, систему мір і діяльність щодо їх реалізації з метою захисту життєво важливих соціально-економічних інтересів особистості, суспільства й держави від зовнішніх і внутрішніх погроз. Проаналізовано стратегію державного регулювання соціально-економічної безпеки. Відмічено, що стратегія забезпечення соціально-економічної безпеки України може включати характеристики умов, факторів, найважливіших параметрів і граничних показників, досягнення яких забезпечить можливості для функціонування всієї системи забезпечення життєво важливих соціально-економічних інтересів. Розроблено методологічний підхід до формування системи державного забезпечення соціально-економічної безпеки, який містить низку ключових елементів системи забезпечення соціально-економічної безпеки.

The components of the system of state ensuring of the social and economic security are designated in the article. It is noted that the system of social and economic security includes a set of subjects of the social and economic security, and also the system of measures and activities for their realization for the purpose of protection of the vital social and economic interests of the personality, society and the state against external and internal threats. The strategy of state regulation of the social and economic security is analysed. It is noted that the strategy of ensuring of the social and economic security of Ukraine can include the characteristic of conditions, factors, important parameters and limit indicators which achievement will provide opportunities for functioning of all system of ensuring of the vital social and economic interests. The methodological approach to formation of the system of state ensuring of the social and economic security which contains a number of key elements is developed.

*Ключові слова: система, соціально-економічна безпека, методологічний підхід, стратегія.
Key words: system, social and economic security, methodological approach, strategy.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Забезпечення соціально-економічної безпеки являє собою цілеспрямовану діяльність (господарську, нормотворчу, аналітичну, організаційну, оператив-

но-розшукову тощо) всіх суб'єктів забезпечення соціально-економічної безпеки, що систематично здійснюється, та орієнтована на захист життєво важливих соціально-економічних інтересів. Відповідно,

це обумовлює актуальність обраної теми дослідження.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Державне регулювання соціально-економічної безпеки досліджувалося в межах багатьох наукових праць, зокрема, таких вчених: В.І. Куценко [3], М.М. Лаврентьєв [4], В.Є. Воротін [2] та ін.

Однак взаємозв'язок стратегій та системи державного регулювання соціально-економічної безпеки все ще залишається недостатньо висвітленим.

МЕТА СТАТТІ

Метою роботи є дослідження специфіки державного регулювання соціально-економічної безпеки в Україні.

Для досягнення поставленої мети в роботі є доцільними постановка та вирішення таких завдань:

- окреслити складові системи державного забезпечення соціально-економічної безпеки;
- проаналізувати стратегію державного регулювання соціально-економічної безпеки;
- розробити методологічний підхід до формування системи державного забезпечення соціально-економічної безпеки.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Основними етапами забезпечення соціально-економічної безпеки є такі:

- виділення життєво важливих соціально-економічних інтересів у кожній сфері господарської діяльності;
- створення механізмів прогнозування й виявлення погроз;
- формування системи протидії існуючим і можливим погрозам;
- розробка механізмів взаємодії всіх суб'єктів системи соціально-економічної безпеки [2; 3].

Система забезпечення соціально-економічної безпеки містить у собі сукупність суб'єктів соціально-економічної безпеки, систему мір і діяльність щодо їх реалізації з метою захисту життєво важливих соціально-економічних інтересів особистості, суспільства й держави від зовнішніх і внутрішніх погроз.

Суб'єктами забезпечення соціально-економічної безпеки є держава та її структури, юридичні й фізичні особи, інші суб'єкти господарювання.

Основним суб'єктом соціально-економічної безпеки, що забезпечує її реалізацію на національному, суспільному, державному рівні та чинить істотний вплив на забезпечення соціально-економічної безпеки особистості (громадянина) є держава, що реалізує функції в зазначеній сфері через органи законодавчої, виконавчої й судової влади.

Юридичні та фізичні особи (громадяни) забезпечують своєю діяльністю власну соціально-економічну безпеку, захищаючи й реалізуючи життєво важливі соціально-економічні інтереси, але також зобов'язані, відповідно до норм діючого законодавства, не допус-

кати обмеження національних і державних інтересів, забезпечувати умови для їхньої пріоритетної реалізації [1; 4].

До системи органів, що забезпечують соціально-економічну безпеку входять такі: Президент України, Кабінет Міністрів України, органи законодавчої й виконавчої влади всіх рівнів, Міністерства й відомства, підприємства й установи різних форм власності та сфер діяльності, юридичні й фізичні особи.

Система забезпечення соціально-економічної безпеки поєднує цілеспрямовану діяльність державних органів, посадових осіб і громадян України щодо захисту життєво важливих соціально-економічних інтересів особистості, суспільства й держави від всіх видів погроз зовнішнього й внутрішнього характеру.

Для забезпечення соціально-економічної безпеки зазначеними суб'єктами здійснюється система мір (правового, економічного, організаційного, аналітичного, оперативного-розшукового й іншого необхідного для захисту соціально-економічних інтересів характеру), що містить:

- розробку економічних механізмів регулювання системи соціально-економічних відносин у суспільстві;
- прийняття правових нормативних актів, що закріплюють сформовану систему соціально-економічних відносин і регулюючу практику господарської діяльності;
- здійснення організаційних й управлінських дій, що забезпечують функціонування всіх суб'єктів господарювання й ефективну, еквівалентну реалізацію їхніх інтересів [1; 4].

Предметом державної діяльності в області забезпечення національної соціально-економічної безпеки є:

- визначення й моніторинг факторів, що підривають стійкість соціально-економічної системи й держави в короткостроковій і довгостроковій перспективі;
- формування й впровадження соціально-економічної політики (визначення цілей, пріоритетів, завдань і напрямків забезпечення соціально-економічної безпеки) [2].

Пріоритетні напрямки забезпечення соціально-економічної безпеки повинні формулюватися в Стратегії забезпечення соціально-економічної безпеки України.

Стратегія забезпечення соціально-економічної безпеки України — це система політичних, економічних, організаційних, правових мір, що забезпечують виділення національних життєво важливих соціально-економічних інтересів суспільства й всіх громадян, підприємств, Міністерств і відомств, суб'єктів господарювання й погроз їхньої діяльності протягом історичному відрізка часу в умовах сформованої зовнішньополітичної та соціально-економічної обстановки. Стратегія забезпечення соціально-економічної безпеки України може включати характеристику умов, факторів, найважливіших параметрів і граничних показників, досягнення яких забезпечить можливості для функціонування всієї системи забезпечення життєво важливих соціально-економічних інтересів [4].

На основі Стратегії забезпечення соціально-економічної безпеки України Міністерства й відомства повинні формувати Плани заходів щодо забезпечення соціально-економічної безпеки у відповідній сфері господарської діяльності.

Кожний із суб'єктів забезпечення соціально-економічної безпеки виконує свої функції в певній сфері господарської, управлінської або організаційної діяльності, реалізує діяльність щодо забезпечення соціально-економічної безпеки за рахунок розробки мір економічного, правового, аналітичного, оперативного-розшукового й іншого характеру відповідно до компетенції, покладеної на нього законодавством України.

Стратегія забезпечення соціально-економічної безпеки становить основу планування діяльності кожного суб'єкта. Зміст цієї діяльності визначається моделлю, що розробляється кожним із суб'єктів стосовно специфіки діяльності в тій або іншій сфері з урахуванням:

— умов тієї сфери господарської діяльності, у межах якої цей суб'єкт здійснює свою діяльність;

— наявних у розпорядженні суб'єкта механізмів, засобів і мір протидії погрозам, можливостей їхнього запобігання;

— функцій, які той або інший структурний підрозділ виконує в рамках господарської діяльності [1; 3].

Побудова системи забезпечення соціально-економічної безпеки, так само як і національної безпеки у цілому, повинна базуватися на методологічному підході, що включає такі елементи системи забезпечення безпеки:

— виявлення погроз і суб'єктів погроз соціально-економічної безпеки в сучасних умовах;

— визначення об'єктів захисту;

— механізм виявлення життєво важливих соціально-економічних інтересів країни або суб'єкта господарювання, сфер і особливостей їхньої реалізації;

— виявлення суб'єктів, чия діяльність завдає шкоди життєво важливим соціально-економічним інтересам особистості, підприємства, суспільства та держави;

— визначення ознак, які свідчать про здійснення дій, що наносять збиток життєво важливим соціально-економічним інтересам країни або суб'єкта господарювання;

— визначення основних факторів і умов, що складаються в сфері забезпечення соціально-економічної безпеки держави або підприємства;

— аналіз особливостей і механізмів завдання збитків життєво важливим соціально-економічним інтересам країни або господарюючих суб'єктів;

— визначення компетенції й взаємин органів, що здійснюють діяльність щодо забезпечення соціально-економічної безпеки;

— формування системи мір щодо реалізації життєво важливих соціально-економічних інтересів;

— діяльність щодо протидії погрозам соціально-економічній безпеці та локалізації їхніх наслідків [2; 4].

Варто підкреслити, що ефективність діяльності щодо забезпечення соціально-економічної безпеки буде тим вищою, чим більш чітко будуть визначені об'єкт захисту й погрози. Саме від розуміння того, що необхідно захищати й від чого залежить зміст Стратегії забезпечення соціально-економічної безпеки України зале-

жить діяльність кожного суб'єкта системи забезпечення соціально-економічної безпеки.

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ЦЬОМУ НАПРЯМІ

Таким чином, у результаті проведення даного дослідження було отримано такі результати.

1. Окреслено складові системи державного забезпечення соціально-економічної безпеки. Зазначено, що система забезпечення соціально-економічної безпеки містить у собі сукупність суб'єктів соціально-економічної безпеки, систему мір і діяльність щодо їх реалізації з метою захисту життєво важливих соціально-економічних інтересів особистості, суспільства й держави від зовнішніх і внутрішніх погроз.

2. Проаналізовано стратегію державного регулювання соціально-економічної безпеки. Відмічено, що стратегія забезпечення соціально-економічної безпеки України може включати характеристику умов, факторів, найважливіших параметрів і граничних показників, досягнення яких забезпечить можливість для функціонування всієї системи забезпечення життєво важливих соціально-економічних інтересів.

3. Розроблено методологічний підхід до формування системи державного забезпечення соціально-економічної безпеки, який містить низку ключових елементів системи забезпечення соціально-економічної безпеки.

Література:

1. Воронкова В.Г. Соціально-орієнтоване державне управління: монографія / В.Г. Воронкова, О.О. Фурсін, Н.В. Сапа; під ред. В.Г. Воронкової. — Запоріжжя: Вид-во ЗДІА, 2011. — 256 с.

2. Воротін В.Є. Державне управління регіональним розвитком України: монографія / В.Є. Воротін, Я.А. Жаліл; за заг. ред. В.Є. Воротіна. — К.: Вид-во НІСД, 2010. — 288 с.

3. Куценко В.І. Соціальна безпека в контексті сталого розвитку / В.І. Куценко, В.П. Удовиченко. — Чернігів: Видавець Лозовий В. М., 2011. — 656 с.

4. Лаврент'єв М.М. Державне регулювання соціально-економічного розвитку регіонів України / М.М. Лаврент'єв // Продуктивні сили і регіональна економіка. — 2008. — Ч. 1. — С. 28—33.

References:

1. Voronkova, V. H. (2011), *Sotsial'no-orientovane derzhavne upravlinnya* [Socially oriented public administration], ZDIA, Zaporizhzhya, Ukraine.

2. Vorotin, V. Ye. (2010), *Derzhavne upravlinnya rehional'nym rozvytkom Ukrayiny* [State regulation by regional development of Ukraine], NISD, Kyiv, Ukraine.

3. Kucenko, V. I. (2011), *Social'na bezpeka v konteksti stalogo rozvy'tku* [Social security in the context of sustainable development], *Vy'davec' Lozovy`j*, Chernigiv, Ukraine.

4. Lavrent'yev, M. M. (2008), "State regulation of social and economic development of regions", *Productive forces and regional economy*, vol.1, pp. 28—33.

Стаття надійшла до редакції 15.09.2018 р.